

ISSN: 2181-9416

4-SON, 2026

YURIST AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

HUQUQIY, IJTIMOY, ILMIY-AMALIY JURNAL

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
eLIBRARY.RU

YURIST AXBOROTNOMASI

4-SON

ВЕСТНИК ЮРИСТА

HOMEPI 4

LAWYER HERALD

ISSUE 4

ROZIMOVA Lobar Shuxrat qizi

O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi qoshidagi
"Adolat" milliy huquqiy axborot markazi bosh maslahatchisi,
O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi
Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini
oshirish instituti mustaqil izlanuvchisi
E-mail: rozimovaL@gmail.com

ADLIYA ORGANLARI VA MUASSASALARINING HUQUQIY TARG'IBOT FAOLIYATI TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA HUQUQIY TABIATI

Iqtibos keltirish uchun (для цитирования, for citation): ROZIMOVA L.Sh. Adliya organlari va muassasalarining huquqiy targ'ibot faoliyati tushunchasi, mazmuni va huquqiy tabiati // Yurist axborotnomasi – Вестник юриста – Lawyer herald. № 4 (2026) B. 28-34.

 4 (2026) DOI <https://doi.org/10.34920/2181-9416/2026/4-003>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada adliya organlari va muassasalarining huquqiy targ'ibot faoliyatining nazariy-huquqiy asoslari, mazmun-mohiyati hamda zamonaviy rivojlanish tendensiyalari kompleks tahlil qilingan. Maqolada huquqiy targ'ibotning huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, fuqarolarda qonunlarga hurmat hissini shakllantirish, huquqbuzarliklarning oldini olish va davlat hamda jamiyat o'rtasida samarali huquqiy kommunikatsiyani ta'minlashdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida huquqiy targ'ibot sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, adliya organlarining institutsional vakolatlari hamda amaliy faoliyati tahlil qilinib, mavjud muammolar va ularning kelib chiqish sabablari ilmiy asosda baholangan. Muallif tomonidan huquqiy targ'ibotning an'anaviy, raqamli va manzilli shakllari, xususan, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli platformalar va sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish istiqbollari ochib berilgan. Xorijiy davlatlar tajribasi asosida huquqiy targ'ibotni takomillashtirishning samarali mexanizmlari yoritilib, huquqiy targ'ibot milliy konsepsiyasini ishlab chiqish, "oddiy tilda huquq" tamoyilini joriy etish, sun'iy intellekt texnologiyalarini huquqiy targ'ibot tizimiga integratsiya qilish hamda uning samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ilgari surilgan. Maqola natijalari adliya organlari faoliyatini takomillashtirish, aholining huquqiy madaniyati va huquqiy faolligini oshirish hamda qonun ustuvorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi. Mazkur ilmiy maqola huquqiy targ'ibotning davlat huquqiy siyosatini amalga oshirishdagi strategik ahamiyatini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: huquqiy targ'ibot, huquqiy madaniyat, huquqiy ong, huquqiy davlat, adliya organlari, huquqiy siyosat, huquqiy tarbiya, qonuniylik, raqamli huquqiy targ'ibot, huquqiy kommunikatsiya.

РОЗИМОВА Лобар

Главный консультант Национального правового
информационного центра “Адолат”
при Министерстве юстиции Республики Узбекистан,
Независимый соискатель Института переподготовки и
повышения квалификации юридических кадров при
Министерстве юстиции Республики Узбекистан
E-mail: rozimovaL@gmail.com

ПОНЯТИЕ, СОДЕРЖАНИЕ И ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ПРАВПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ И УЧРЕЖДЕНИЙ ЮСТИЦИИ

АННОТАЦИЯ

В данной статье комплексно исследуются теоретико-правовые основы, содержание и современные тенденции развития правопросветительской деятельности органов и учреждений юстиции. Особое внимание уделено роли правового просвещения в повышении уровня правосознания и правовой культуры населения, формировании уважительного отношения к закону, предупреждении правонарушений, а также обеспечении эффективной правовой коммуникации между государством и обществом. Кроме того, проанализированы проводимые в Республике Узбекистан реформы в сфере правового просвещения, институциональные полномочия органов юстиции и их практическая деятельность, а также дана научная оценка существующих проблем и причин их возникновения. Автор раскрывает традиционные, цифровые и адресные формы правового просвещения, уделяя особое внимание перспективам использования современных информационно-коммуникационных технологий, цифровых платформ и технологий искусственного интеллекта. На основе изучения зарубежного опыта предложены эффективные механизмы совершенствования системы правового просвещения, включая разработку Национальной концепции правового просвещения, внедрение принципа «право простым языком», интеграцию технологий искусственного интеллекта в процессы правового просвещения и разработку критериев оценки их эффективности. Результаты исследования содержат научно-практические рекомендации, направленные на совершенствование деятельности органов юстиции, повышение уровня правовой культуры и правовой активности населения, а также укрепление принципа верховенства закона. Исследование обосновывает стратегическое значение правопросветительской деятельности как важнейшего механизма реализации государственной правовой политики.

Ключевые слова: правовое просвещение, правовая культура, правосознание, правовое государство, органы юстиции, правовая политика, правовое воспитание, законность, цифровое правовое просвещение, правовая коммуникация.

LOBAR Rozimova

Chief Consultant at the "Adolat" National Legal Information
Center under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan,
Independent Researcher Institute for Retraining and
Training Institute for Lawyers under the Ministry
of Justice of the Republic of Uzbekistan
E-mail: rozimovaL@gmail.com

THE CONCEPT, CONTENT, AND LEGAL NATURE OF THE LEGAL AWARENESS ACTIVITIES OF JUSTICE BODIES AND INSTITUTIONS

ANNOTATION

This article provides a comprehensive analysis of the theoretical and legal foundations, substantive content, and contemporary development trends of the legal awareness activities carried out by justice bodies and institutions. The study highlights the role of legal awareness in enhancing legal consciousness and legal culture, fostering respect for the rule of law among citizens, preventing legal violations, and ensuring effective legal communication between the state and society. Furthermore, it examines the ongoing reforms in the field of legal awareness in the Republic of Uzbekistan, analyzes the institutional powers and practical activities of justice bodies, and provides a scholarly assessment of the existing challenges and their underlying causes. The author explores traditional, digital, and targeted forms of legal awareness, with particular emphasis on the prospects of applying modern information and communication technologies, digital platforms, and artificial intelligence. Drawing upon international best practices, the article proposes effective mechanisms for improving the legal awareness system, including the development of a National Concept of Legal Awareness, the implementation of the "Law in Plain Language" principle, the integration of artificial intelligence technologies into legal awareness activities, and the establishment of performance evaluation indicators. The findings offer scientific and practical recommendations aimed at improving the activities of justice bodies, strengthening the legal culture and legal engagement of citizens, and ensuring the effective implementation of the rule of law. The study substantiates the strategic importance of legal awareness activities as a key instrument for implementing the state's legal policy.

Keywords: legal awareness, legal culture, legal consciousness, rule of law, justice bodies, legal policy, legal education, legality, digital legal awareness, legal communication.

Jahonda huquqiy demokratik davlat qurish jarayonlari, inson huquq va erkinliklarini ishonchli ta'minlash hamda davlat boshqaruvining ochiqligi va shaffofligini kuchaytirish huquqiy targ'ibot tizimiga nisbatan yangi talablarni shakllantirmoqda. Zamonaviy huquqiy davlat faqat takomillashgan qonunchilik tizimi mavjudligi bilan emas, balki aholining huquqiy ongi, huquqiy madaniyati va huquqiy faolligi darajasi bilan ham baholanadi. Shu ma'noda huquqiy targ'ibot davlatning huquqiy siyosatini amalga oshirishning muhim institutsional mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Qonun ustuvorligini ta'minlash – mamlakat taraqqiyoti va xalq farovonligining eng muhim mezonidir" [1]. Mazkur konseptual yondashuv esa huquqiy targ'ibotni faqat huquqiy bilimlarni yetkazish vositasi sifatida emas, balki davlat va jamiyat o'rtasida ikki tomonlama huquqiy kommunikatsiyani ta'minlovchi murakkab ijtimoiy-huquqiy institut sifatida qayta baholashni talab etadi.

O'zbekiston Respublikasida ham huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Xususan, Prezidentning 2019-yil 9-yanvardagi PF-5618-son Farmoni bilan huquqiy targ'ibot sohasini tashkil etishning mutlaqo yangi institutsional modeli shakllantirildi [2]. Biroq mazkur islohotlarga qaramasdan, huquqiy targ'ibot samaradorligini baholash mezonlarining yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi, huquqiy axborotning aholi ehtiyojlariga

moslashtirilmaganligi, raqamli huquqiy targ'ibot imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayotganligi kabi muammolar saqlanib qolmoqda.

Mazkur holat huquqiy targ'ibot tushunchasi, uning huquqiy tabiati, mazmuni va funksiyalarini zamonaviy huquqshunoslik nuqtayi nazaridan qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi. Ayniqsa, adliya organlari va muassasalarining mazkur sohadagi institutsional o'rnini huquqiy siyosat, davlat boshqaruvi va huquqiy kommunikatsiya nazariyalari bilan uzviy bog'liq holda tadqiq etish ilmiy hamda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Biz mazkur ilmiy maqolada bir qator ilmiy mulohazalar o'tkazib, sohaga oid ilmiy yangiliklar va takliflar ishlab chiqishga harakat qildik. Xususan, adliya organlari va muassasalarining huquqiy targ'ibot faoliyatiga huquqiy kommunikatsiya nazariyasi nuqtayi nazaridan mualliflik ta'rifi ishlab chiqildi, huquqiy targ'ibotning huquqiy tabiati davlat boshqaruvining mustaqil institutsional mexanizmi sifatida asoslantirildi, huquqiy targ'ibotning an'anaviy, raqamli va manzilli shakllari o'zaro bog'liq yaxlit tizim sifatida ilmiy tasniflandi, huquqiy targ'ibot samaradorligini baholashning huquqiy va tashkiliy mezonlari bo'yicha mualliflik yondashuvlari taklif etildi, shu bilan birga xorijiy davlatlar tajribasini milliy qonunchilik bilan qiyosiy tahlil qilish asosida adliya organlari faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Huquqiy targ'ibot huquqshunoslik fanida huquqiy ong, huquqiy madaniyat, huquqiy tarbiya hamda huquqiy siyosat institutlari bilan uzviy bog'liq bo'lgan murakkab ijtimoiy-huquqiy kategoriya hisoblanadi. Mazkur tushunchaning mazmunini aniqlash nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki huquqiy targ'ibotning mohiyati to'g'ri belgilanishi adliya organlari vakolatlari, faoliyat shakllari va samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqishga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Huquqiy adabiyotlarda ushbu tushunchaga turlicha yondashuvlar mavjud. Jumladan, **S.S. Alekseyev** huquqiy targ'ibotni huquqiy madaniyatni shakllantirishning muhim vositasi sifatida baholab, uning asosiy vazifasi fuqarolarda qonunga hurmat hissini shakllantirishdan iborat ekanligini ta'kidlaydi [3]. Mazkur yondashuv huquqiy targ'ibotning tarbiyaviy mohiyatini yoritib bersa-da, unda davlat organlari va jamiyat o'rtasidagi o'zaro huquqiy muloqot yetarli darajada ochib berilmagan. **V.N. Kudryavsev** esa huquqiy targ'ibotni, avvalo, huquqbuzarliklarning oldini olish vositasi sifatida baholaydi [4]. Uning fikricha, huquqiy bilimlarning keng targ'ib qilinishi shaxslarning huquqqa xilof xatti-harakatlar sodir etish ehtimolini kamaytiradi. Ushbu qarash huquqiy targ'ibotning profilaktik funksiyasini asoslab bersa-da, uning davlat huquqiy siyosatini amalga oshirishdagi strategik o'rnini hamda huquqiy kommunikatsiya vositasi sifatidagi mohiyatini to'liq qamrab olmaydi. Fransuz huquqshunosi **Jan Carbonnier** huquqning ijtimoiy tabiatidan kelib chiqib, huquqiy targ'ibotni qonunning jamiyat hayotiga singdirilishi mexanizmi sifatida talqin qiladi [5]. Mazkur yondashuv qonunning samaradorligi faqat normativ-huquqiy hujjatlarning qabul qilinishi bilan emas, balki ularning fuqarolar tomonidan anglanishi va ongli ravishda qabul qilinishi bilan belgilanishini ko'rsatadi. Shu jihatdan Carbonnierning qarashlari huquqiy targ'ibotning sotsiologik mohiyatini ochib beradi, biroq zamonaviy raqamli kommunikatsiya vositalari orqali amalga oshirilayotgan huquqiy targ'ibot shakllarini qamrab olmaydi. **A.X.Saidov** huquqiy madaniyatni "shaxs, jamiyat va davlatning huquqqa bo'lgan munosabati va huquqiy qadriyatlar tizimi" sifatida baholaydi [6]. Biroq mazkur yondashuvlarda adliya organlarining huquqiy targ'ibot sohasidagi institutsional vakolatlari, raqamli huquqiy kommunikatsiya hamda huquqiy targ'ibot samaradorligini baholash mezonlari kompleks tarzda tadqiq etilmagan.

Yuqoridagi ilmiy qarashlarning qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, huquqiy targ'ibotga nisbatan mavjud yondashuvlar uning alohida funksiyalarini yoritadi, biroq adliya organlari faoliyatining institutsional xususiyatlarini kompleks tarzda ochib bermaydi. Shu sababli, muallifning fikricha, huquqiy targ'ibotni faqat huquqiy bilimlarni tarqatish yoki huquqbuzarliklar profilaktikasi vositasi sifatida emas, balki davlatning huquqiy siyosatini amalga oshirish, fuqarolarning huquqiy ehtiyojlarini aniqlash, jamiyat bilan samarali huquqiy muloqotni yo'lga qo'yish hamda huquqiy madaniyatni rivojlantirishga qaratilgan kompleks institutsional faoliyat sifatida talqin qilish maqsadga muvofiq. Shundan kelib chiqib, quyidagi

mualliflik ta'rifini taklif etish mumkin **“Adliya organlari va muassasalarining huquqiy targ'ibot faoliyati** – davlatning huquqiy siyosatini amalga oshirish maqsadida aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, huquqiy axborotdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, fuqarolarning huquqiy ehtiyojlarini aniqlash hamda davlat va jamiyat o'rtasida samarali huquqiy kommunikatsiyani ta'minlashga qaratilgan tashkiliy-huquqiy, axborot-kommunikatsion va ma'rifiy tadbirlar tizimidir”.

O'zbekiston Respublikasida huquqiy targ'ibotni tashkil etish va amalga oshirishning institutsional asoslari so'nggi yillarda tubdan takomillashtirildi. Davlat boshqaruvi tizimida adliya organlarining vakolatlari kengaytirilib, ular aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish bo'yicha maxsus vakolatli organ sifatida belgilandi. Mazkur islohotlar huquqiy davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etish konsepsiyasining amaliy ifodasi bo'lib xizmat qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi PF-5618-son Farmoni huquqiy targ'ibot tizimini yangi bosqichga olib chiqqan muhim siyosiy-huquqiy hujjat hisoblanadi. Mazkur Farmon bilan huquqiy targ'ibot faqat alohida davlat organining vazifasi emas, balki “shaxs – oila – mahalla – ta'lim muassasasi – tashkilot – jamiyat” tamoyili asosida amalga oshiriladigan uzluksiz tizim sifatida belgilandi. Natijada huquqiy madaniyatni shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etildi [7]. Mazkur Farmonda belgilangan muhim vazifalarning ahamiyati shundan iboratki, huquqiy targ'ibot endilikda faqat qonunlarni tushuntirish bilan cheklanmaydi. U fuqarolarning huquqiy ehtiyojlarini aniqlash, huquqiy axborotdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, davlat organlari faoliyatining ochiqligini ta'minlash hamda fuqarolarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kuchaytirishga xizmat qiluvchi kompleks mexanizm sifatida qaralmoqda. Shu jihatdan PF-5618-son Farmoni huquqiy targ'ibotning konseptual modelini tubdan o'zgartirgan normativ-huquqiy hujjat sifatida baholashimiz mumkin.

Adliya vazirligining huquqiy targ'ibot sohasidagi vakolatlari Prezidentning PQ-5040-son qarori bilan yanada aniqlashtirildi [8]. Mazkur qaror asosida vazirlik nafaqat normativ-huquqiy hujjatlarni aholiga yetkazuvchi organ, balki huquqiy axborot siyosatini shakllantiruvchi, davlat organlari faoliyatini muvofiqlashtiruvchi hamda zamonaviy huquqiy xizmatlarni rivojlantiruvchi markaziy institut sifatida faoliyat yuritmoqda. Aynan ushbu hujjatlar qabul qilinganidan so'ng adliya organlarining huquqiy targ'ibot sohasidagi vakolatlari quyidagi uchta asosiy yo'nalishda yanada rivojlana boshladi:

Birinchidan, **axborot-kommunikatsion yo'nalish** shakllandi. Bu yo'nalish doirasida Lex.uz, Advice.uz, “Madad” tizimi hamda boshqa elektron platformalar orqali fuqarolarga huquqiy axborotlarni tezkor va bepul yetkazish imkoniyati yaratildi. Natijada huquqiy axborotning ochiqligi va foydalanish qulayligi sezilarli darajada oshdi.

Ikkinchidan, **ma'rifiy yo'nalish** rivojlantirildi. Adliya organlari tomonidan seminarlar, davra suhbatlari, sayyor qabullar, ommaviy tadbirlar va media loyihalar orqali aholining turli qatlamlariga manzilli huquqiy tushuntirish ishlari olib borilmoqda. Bunday yondashuv huquqiy targ'ibotni ommaviy xarakterdan individual ehtiyojlarga yo'naltirilgan tizimga aylantirish imkonini bermoqda.

Uchinchidan, **institutsional muvofiqlashtirish yo'nalishi** shakllandi. Bugungi kunda adliya organlari huquqiy targ'ibot jarayonida davlat organlari, fuqarolik jamiyati institutlari, ta'lim muassasalari va ommaviy axborot vositalari faoliyatini o'zaro muvofiqlashtirib, yagona davlat siyosatini amalga oshirmoqda.

Shuni ham qayd etish joizki, huquqiy targ'ibot sohasida ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Jumladan, ayrim hollarda huquqiy targ'ibot tadbirlari son jihatdan baholanmoqda, ularning fuqarolar huquqiy ongi va xulq-atvoriga real ta'siri esa yetarlicha o'rganilmayapti. Bundan tashqari, huquqiy targ'ibot natijadorligini baholashning yagona indikatorlari ishlab chiqilmaganligi sababli turli hududlarda olib borilayotgan faoliyatni obyektiv solishtirish imkoniyati cheklangan.

Fikrimizcha, huquqiy targ'ibot samaradorligini baholashda faqat o'tkazilgan tadbirlar soni emas, balki bir qator mezonlar asosiy ko'rsatkich sifatida e'tiborga olinishi lozim. Xususan, aholining huquqiy bilim darajasidagi o'zgarishlar, fuqarolarning davlat xizmatlaridan foydalanish faolligi, huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'yicha erishilgan natijalar, elektron huquqiy platformalardan foydalanish ko'rsatkichlari

va fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonch darajasi. Mazkur mezonlarning joriy etilishi huquqiy targ'ibotning samaradorligini faqat statistik ko'rsatkichlar orqali emas, balki uning ijtimoiy va huquqiy natijalari asosida baholash imkonini beradi. Bu esa adliya organlari faoliyatining ochiqligi, hisobdorligi va natijadorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Huquqiy targ'ibotni tashkil etishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishda rivojlangan davlatlar tajribasini o'rganish alohida ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Biroq xorijiy tajribani milliy tizimga mexanik ravishda ko'chirish emas, balki uni O'zbekistonning huquqiy tizimi, davlat boshqaruvi modeli va jamiyatning ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olgan holda moslashtirish muhimdir.

Rivojlangan davlat tajribasini tahlil qilar ekanmiz, har bir davlatning o'ziga xos amaliyotiga duch kelamiz. Misol uchun, **Germaniyada** huquqiy targ'ibot fuqarolar bilan ochiq muloqot tamoyiliga asoslanadi. Federal va mahalliy davlat organlari qonunchilikdagi o'zgarishlarni oddiy va tushunarli tilda izohlashga alohida e'tibor qaratadi [9]. Davlat organlarining rasmiy elektron portallari, interaktiv maslahat xizmatlari hamda huquqiy axborot platformalari aholining huquqiy ehtiyojlariga mos ravishda faoliyat yuritadi. Eng muhimi, huquqiy targ'ibot natijalari muntazam ravishda sotsiologik so'rovlar va monitoring tizimlari orqali baholanadi. O'zbekiston tajribasi bilan qiyoslanganda, mamlakatimizda ham Lex.uz, Advice.uz va boshqa elektron platformalar faoliyat yuritmoqda. Biroq ularning samaradorligi ko'proq foydalanuvchilar soni yoki tashriflar statistikasi orqali baholanmoqda. Fikrimizcha, Germaniya tajribasidan kelib chiqib, huquqiy targ'ibotning fuqarolar huquqiy ongiga ta'sirini o'lchovchi ilmiy indikatorlarni joriy etish maqsadga muvofiq bo'ladi.

AQSHda huquqiy targ'ibot davlat va fuqarolik jamiyati institutlarining hamkorligi asosida tashkil etiladi. Advokatlar uyushmalari, nodavlat notijorat tashkilotlari hamda ommaviy axborot vositalari aholining huquqiy savodxonligini oshirishda faol ishtirok etadi. Ayniqsa, "community legal education" modeli orqali aholining ehtiyojidan kelib chiqadigan maqsadli huquqiy tushuntirish ishlari olib boriladi [10]. Mazkur tizimning afzalligi shundaki, huquqiy targ'ibot davlatning yagona vazifasi emas, balki butun jamiyatning umumiy mas'uliyati sifatida qaraladi. O'zbekistonda esa huquqiy targ'ibot asosan davlat organlari tomonidan amalga oshirilmoqda. Bu markazlashgan boshqaruvni ta'minlasa-da, nodavlat tashkilotlari, ilmiy muassasalar va professional birlashmalarning imkoniyatlaridan yetarli darajada foydalanilmayotganini ko'rsatadi. Shu sababli, huquqiy targ'ibot tizimiga fuqarolik jamiyati institutlarini kengroq jalb etish uning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Yaponiya tajribasining o'ziga xos jihati shundaki, huquqiy madaniyatni shakllantirish maktabgacha ta'lim bosqichidan boshlanadi. Ta'lim dasturlarida qonunga hurmat, fuqarolik mas'uliyati, ijtimoiy xulq-atvor va nizolarni tinch yo'l bilan hal etish ko'nikmalarini shakllantirishga katta e'tibor beriladi. Natijada huquqiy targ'ibot faqat katta yoshdagi aholiga emas, balki butun umr davom etadigan uzluksiz ta'lim jarayonining tarkibiy qismiga aylanadi [11]. O'zbekistonda ham huquqiy tarbiya maktab, oliy ta'lim va mahalla tizimi orqali amalga oshirilmoqda. Ammo huquqiy targ'ibotning uzluksizlik tamoyili barcha bosqichlarda bir xil darajada ta'minlangan deb bo'lmaydi. Bizda ham Yaponiya tajribasi asosida maktabgacha va boshlang'ich ta'lim dasturlariga yoshga mos huquqiy tarbiya elementlarini tizimli ravishda kiritish istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, adliya organlari va muassasalarining huquqiy targ'ibot faoliyati zamonaviy huquqiy davlatni rivojlantirishning muhim institutsional omillaridan biri hisoblanadi. Huquqiy targ'ibotning samaradorligi nafaqat aholiga huquqiy axborot yetkazish darajasi, balki fuqarolarning huquqiy ongi, huquqiy madaniyati va huquqiy faolligida yuz berayotgan ijobiy o'zgarishlar bilan baholanishi lozim.

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib, O'zbekistonda huquqiy targ'ibot tizimini yanada takomillashtirish quyidagi ustuvor yo'nalishlarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq deb hisoblashimiz mumkin:

Birinchidan, huquqiy targ'ibotni rivojlantirishning Milliy konsepsiyasini ishlab chiqish zarur. Mazkur konsepsiyada huquqiy targ'ibotning maqsadlari, tamoyillari, asosiy subyektlari, ularning vakolatlari, moliyalashtirish manbalari hamda samaradorlik mezonlari yagona hujjat doirasida belgilanishi lozim.

Bugungi kunda ushbu masalalar turli normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solingan bo'lib, ularning tizimlashtirilishi huquqni qo'llash amaliyotida yagona yondashuvni shakllantiradi.

Ikkinchidan, "oddiy tilda huquq" tamoyilini huquqiy targ'ibotning majburiy standarti sifatida joriy etish maqsadga muvofiq. Aholining aksariyati murakkab yuridik terminologiyani to'liq tushuna olmaydi. Shu sababli davlat organlari tomonidan tayyorlanayotgan huquqiy axborot materiallari sodda, ravon va xalqchil shaklda ishlab chiqilishi zarur. Bu esa huquqiy axborotning amaliy ahamiyatini oshiradi hamda fuqarolarning qonunchilikka bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Uchinchidan, sun'iy intellekt texnologiyalarini huquqiy targ'ibot tizimiga bosqichma-bosqich integratsiya qilish zarur. Bunda sun'iy intellektdan huquqiy maslahat berish emas, balki huquqiy axborotni izlash, normativ-huquqiy hujjatlarni sodda tilda tushuntirish, fuqarolarning tez-tez uchraydigan savollariga avtomatlashtirilgan javoblar tayyorlash va huquqiy murojaatlar tahlilini amalga oshirishda foydalanish maqsadga muvofiq.

To'rtinchidan, Adliya vazirligi huzurida huquqiy targ'ibot bo'yicha Ilmiy-tahliliy markaz tashkil etish maqsadga muvofiq. Mazkur markaz huquqiy targ'ibot samaradorligini monitoring qilish, ilmiy tadqiqotlar olib borish, xorijiy tajribani o'rganish, metodik tavsiyalar ishlab chiqish hamda davlat organlari faoliyatini ilmiy jihatdan qo'llab-quvvatlash vazifalarini amalga oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, adliya organlari va muassasalarining huquqiy targ'ibot faoliyatini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish huquqiy davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning muhim shartlaridan biridir. Biz yuqorida qayd etib o'tgan nazariy xulosalar hamda ilmiy-amaliy takliflar huquqiy targ'ibotning institutsional asoslarini mustahkamlash, davlat va jamiyat o'rtasidagi huquqiy kommunikatsiyani rivojlantirish, aholining huquqiy madaniyatini yuksaltirish hamda adliya organlari faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

IQTIBOSLAR/ЧОККИ/REFERENCES:

1. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. URL: <https://library.ziyouz.com/book/82504>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PF-5618-son Farmoni. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 07.05.2026-y., 06/26/78/0454-son). URL: <https://lex.uz/docs/-4149765>
3. Алексеев С.С. Теория права. – Москва: БЭК, 1995. URL: https://rusneb.ru/catalog/000200_000018_rc_22697/
4. Кудрявцев В.Н. Правовое поведение: норма и патология. – Москва, 1982. URL: <https://ci.nii.ac.jp/ncid/BA26229827>
5. Carbonnier J. Sociologie juridique. – Paris, 1978. URL: <https://lawcat.berkeley.edu/record/58008>
6. Saidov A.X. Huquqiy madaniyat nazariyasi. – T.: "Akademiya", 1998. URL: [https://n.ziyouz.com/books/kollej_va_otm_darsliklari/huquq/Huquqiy%20madaniyat%20nazariyasi.%201-jild%20\(U.Tadjixanov,%20A.Saidov\).pdf](https://n.ziyouz.com/books/kollej_va_otm_darsliklari/huquq/Huquqiy%20madaniyat%20nazariyasi.%201-jild%20(U.Tadjixanov,%20A.Saidov).pdf)
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PF-5618-son Farmoni. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 07.05.2026-y., 06/26/78/0454-son). URL: <https://lex.uz/docs/-4149765>
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5040-son Farmoni. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 21.03.2025-y., 06/25/52/0262-son). URL: <https://lex.uz/docs/-5344692>
9. Gesetze im Internet. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/>
10. Community Legal Education standarti: URL: https://www.americanbar.org/groups/legal_aid_indigent_defense/resource_center_for_access_to_justice/standards-and-policy/updated-standards-for-the-provision-of-civil-legal-aid/standard-3-3-on-service-delivery-to-communities/
11. Japan Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology. URL: <https://www.mext.go.jp/en/policy/education/lawandplan/title01/detail01/1373798.htm>

YURIST AXBOROTNOMASI
4-SON

ВЕСТНИК ЮРИСТА
НОМЕР 4

LAWYER HERALD
ISSUE 4

ISSN 2181-9416
DOI JURNAL: 10.34920/2181-9416/2026/4
2026-YIL